

QSR – Edycja Polska

Przegląd Socjologii Jakościowej

Tom VII, Numer 2 – Lipiec 2011

Dominika Byczkowska¹, Krzysztof T. Konecki²
Uniwersytet Łódzki, Polska

Od redaktorów: Przekłady książek socjologicznych – jakość, problemy,
wyzwania...

Tematyka tego numeru „Przeglądu Socjologii Jakościowej” jest wyrazem troski środowiska socjologicznego o jakość przekładów książek i tekstów socjologicznych. Ich poziom wydaje się bowiem obniżać wraz ze wzrostem liczby polskich wydań. Poruszona w prezentowanych artykułach problematyka tłumaczeń, będących pewnym społecznym zjawiskiem, może być rozpatrywana nie tylko z perspektywy socjologii przekładu, ale także z punktu widzenia wielu innych dziedzin nauki, w tym socjologii wiedzy, polityki edukacyjnej, socjologii kultury, socjologii profesji, socjologii pracy, socjologii organizacji i zarządzania, studiów kulturowych, antropologii kultury, analizy dyskursu i tym podobnych dziedzin nauki.

Zagadnienia problemowe związane z jakością tłumaczeń tekstów socjologicznych odnoszą się do wielu aspektów tego zjawiska. Jednym z nich są rozmaite uwarunkowania jakości tłumaczeń. Jest to między innymi znajomość dyscypliny czy orientacji paradygmatycznych przez tłumacza, a także przez edytora naukowego; terminowość publikacji; możliwość konsultacji z autorem oryginału. Można tu również wskazać problemy, z którymi spotykaliśmy się w przeszłości, jak na przykład wpływ cenzury na tłumaczenia w czasach PRL-u.

Drugim istotnym problemem są kryteria oceny przekładów prac naukowych. Ta kwestia odnosi się do odbioru i oceny przekładów zarówno przez przeciętnego odbiorcę, jak i specjalistę w danej subdyscyplinie. Wiąże się to z wieloma zagadnieniami problemowymi: Jak recenzować przekłady?; Kto może kompetentnie recenzować przekłady?; Czy przekłady mają być wierne pod względem treści, czy też znaczeń?; Czy pojęcia mają być dosłownie tłumaczone, czy też przez omówienia lub inne terminy?; Czy tłumacz może tworzyć neologizmy, czy też powinien odwoływać się do terminów, które funkcjonują w danym języku?; Kto ma oceniać jakość przekładu?; Czy jest jakieś gremium, które może stwierdzić, że dany przekład jest poprawny, czy mamy do czynienia

¹ Dane adresowe autora: Katedra Socjologii Organizacji i Zarządzania, Instytut Socjologii, Uniwersytet Łódzki, ul. Rewolucji 1905r. 41/43, 90-214 Łódź
E-Mail: dominika.byczkowska@wp.pl

² Dane adresowe autora: Katedra Socjologii Organizacji i Zarządzania, Instytut Socjologii, Uniwersytet Łódzki, ul. Rewolucji 1905r. 41/43, 90-214 Łódź
E-Mail: konecki@uni.lodz.pl

z pewną elastycznością ocen i polifonią języków (słowników i znaczeń) tłumaczeń? Lista pytań jest otwarta.

Inny podstawowy problem dotyczy wyboru tekstów do tłumaczenia – tego kto i w jaki sposób wybiera i decyduje o przekładzie danych książek. Pojawia się problem polityki wydawniczej i naukowej oraz pogodzenia interesów wydawców, nauki, sponsorów i tak dalej. Kolejne utrudnienie związane z przekładaniem literatury socjologicznej na język polski dotyczy problemu władzy w nauce i polityce tłumaczeniowej, która może mieć wpływ na wykluczenie niepożądanych paradygmatów i orientacji teoretycznych czy metodologicznych bądź dominację niektórych dyskursów naukowych. W gestii polityki tłumaczeniowej pozostaje także rozwiązanie problemu wznowień i ponownego przekładu prac opublikowanych między innymi w czasach PRL-u.

Na problem tłumaczenia tekstów socjologicznych możemy także spojrzeć z perspektywy tłumaczy, redaktorów naukowych, wydawców – osób profesjonalnie zajmujących się przekładem. W ich pracy ważna okazuje się nie tylko znajomość języka technicznego, ale i różnic kulturowych związanych z odmiennym rozumieniem danych terminów w różnych społeczeństwach i kulturach. Oprócz problemów natury merytorycznej pojawia się także kwestia koordynacji i współpracy specjalisty z tłumaczem i wydawcą, jak również problem ich wynagrodzenia.

Nad tymi, a także innymi problemami związanymi z jakością tłumaczeń, mieliśmy okazję dyskutować na konferencji zatytułowanej „Z mowy obcej do polskiej i z powrotem. Tłumaczenia książek socjologicznych. Jakość, problemy, wyzwania...”, która odbyła się w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego w dniach 27–28 maja 2010 roku. Konferencja została zorganizowana przez Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Katedrę Socjologii Organizacji i Zarządzania IS UŁ, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ i Instytut Socjologii UŁ. Gościliśmy zarówno tłumaczy praktyków, jak i autorów tłumaczonych na język polski dzieł, a także socjologów, którzy w swoim dorobku mają przekłady ważnych prac socjologicznych.

Teksty zawarte w niniejszym numerze dotyczą wielu wymienionych powyżej zagadnień. Prezentują również doświadczenia tłumaczy – socjologów – płynące z pracy nad tekstem.

Tekst otwierający ten numer „Przeglądu Socjologii Jakościowej”, autorstwa **Krzysztofa T. Koneckiego**, przedstawia socjologiczne objaśnienie obszaru pracy nad przekładem tekstów naukowych, w tym przypadku socjologicznych. Wykorzystana w artykule perspektywa interpretacyjna wywodzi się z socjologii pracy i częściowo z socjologii zarządzania. Te subdyscypliny mogą być pomocne w analizach tłumaczeń i stanowić pewną inspirację dla socjologii przekładu. Głównym zamiarem autora tekstu jest pokazanie nie w pełni intersubiektywnego systemu podejmowania decyzji o tłumaczeniu danego dzieła i pracy nad przekładem.

Artykuł **Marka Czyżewskiego**, zatytułowany *Polskie przekłady literatury humanistycznej i 'społeczeństwo wiedzy'*, podejmuje problem rosnącej liczby przekładów literatury socjologicznej, która zdaniem autora, jest częścią wzmożonej fali tłumaczeń literatury humanistycznej, obejmującej – oprócz socjologii – szereg innych dyscyplin (m.in. antropologię, psychologię, filozofię

i historię). Tekst zawiera także dyskusję nad jakością i liczbą tłumaczonych tekstów, między innymi w kontekście ich użyteczności dydaktycznej.

W kolejnym tekście tego numeru **Stanisław Burdziej** dzieli się z Czytelnikiem swoimi doświadczeniami z tłumaczenia Analizy ramowej. Ta pozycja została wydana w języku polskim dopiero w 2010 roku (pierwsze oryginalne wydanie ukazało się w 1974 roku) i stanowi prawdopodobnie najważniejszą z prac Ervinga Goffmana. Jej tłumacz przedstawia w artykule przegląd głównych problemów translacyjnych, jakie wiążą się przede wszystkim z oddaniem w języku polskim wprowadzonych przez Goffmana terminów.

Czwarty tekst, autorstwa **Jana Winczorka**, omawia przekłady książek Niklasa Luhmanna na język polski i przedstawia społeczne czynniki wpływające na zakres i sposób ich dokonywania. Są one interpretowane w świetle przedstawionej w artykule systemowej teorii tłumaczeń odwołującej się do koncepcji Luhmanna.

Tekst **Pawła Załęskiego** pod tytułem *Tönnies i społeczeństwo cywilne: Źródła nowoczesnej koncepcji społeczeństwa* przybliży Czytelnikowi problematykę koncepcji stowarzyszenia oraz społeczeństwa, która jest podejmowana w analizach uczonego. Autor koncentruje się na przedstawieniu szczególnego rodzaju społeczeństwa – społeczeństwa cywilnego – opisanego jako społeczeństwo ekonomiczne. To nie stowarzyszeniowość, ale działalność ekonomiczna jest dla Tönniesa podstawową właściwością nowoczesnego społeczeństwa.

Z problemem perspektywy gender w tekstach socjologicznych mierzy się w swoim artykule **Iza Desperak**. Tekst jest poświęcony roli tłumaczeń w tworzeniu i poszerzaniu socjologicznego horyzontu poznawczego. Autorka zwraca w nim uwagę na znaczenie ilości, jakości, aktualności i dostępności przekładów na język polski oraz na ich niezbędność. Analizuje funkcje tłumaczeń tekstów dydaktycznych – podręczników i zbiorów tekstów – wyznaczających, obok książek akademickich, kanony socjologicznego mainstreamu.

Artykuł **Magdaleny Nowickiej**, zatytułowany *'Urządzenie', 'zastosowanie', 'układ'... – kategoria dispositif u Michela Foucaulta, jej tłumaczenia i ich implikacje dla postfoucaultowskich analiz władzy*, prezentuje dylematy polskich i obcojęzycznych tłumaczeń dzieł Foucaulta. Zostają one przedstawione na próbkach przekładów wypowiedzi Foucaulta dla „Ornicar?” oraz fragmentach tekstów współczesnych niemiecko- i anglojęzycznych badaczy dyspozytywu.

W tym numerze Czytelnik znajdzie także tłumaczenie tekstu **Roberta Prusa** – w przekładzie **Waldemara Dymarczyka** i **Karoliny Kubickiej** – pod tytułem *Twórczość poetycka i społecznie ustanawiana rzeczywistość. Platońskie i Arystotelejskie ujęcie motywów pragmatycznych w greckiej literaturze pięknej*. Autor podejmuje w nim problematykę poetyki i beletryzacji opisu ludzkich doświadczeń we wczesnej myśli greckiej.

Istnieje bardzo wiele zagadnień odnoszących się do tłumaczeń tekstów z dziedziny nauk społecznych, które mogą zainteresować socjologa. Mamy nadzieję, że niniejszy numer „Przeglądu Socjologii Jakościowej” zapoczątkuje dyskusję nad problematyką przekładów tekstów socjologicznych. Miejscem spotkań, wymiany poglądów, porad czy dyskusji nad tłumaczeniem tekstów i książek socjologicznych może być – stworzone przez „Przegląd Socjologii Jakościowej” – forum tłumaczeniowe (<http://forumpsj.org.pl>), na które zapraszamy także po to, aby podzielić się uwagami dotyczącymi tłumaczenia konkretnych

terminów, fragmentów tekstów socjologicznych czy problemów zaprezentowanych w tym numerze.

Cytowanie

Konecki, Krzysztof T., Dominika Byczkowska (2011) "Od redaktorów: Przekłady książek socjologicznych – jakość, problemy, wyzwania...". *Przegląd Socjologii Jakościowej*, Tom VII Numer 2 Pobrano Miesiąc, Rok (http://www.qualitativesociologyreview.org /PL/archive_pl.php)